

Pr. conf. dr. Ionel Ene

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR DUPĂ TEODORET AL CIRULUI ȘI CASSIODOR

Deși nu a avut parte de o viață liniștită, Sfântul Ioan Gură de Aur a lăsat posterității o moștenire deosebită atât prin scrierile și faptele sale, cât, mai ales, prin modul asumării arhieriei lui Hristos. Și lucrul acesta nu a rămas neevidențiat de contemporani. Unii l-au blamat, l-au disprețuit, l-au condamnat, din ură, răutate și invidie, dar cei mai mulți l-au iubit și respectat. Ar fi destul să ne amintim de respectul episcopului Chiriac și viziunea acestuia după trecerea la cele veșnice a marelui părinte. Personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur a reținut însă atenția scriitorilor și istoricilor contemporani.

În rândurile ce urmează, dorim să surprindem frământările, preocupările și chiar suferințele marelui părinte, reținute și redade de doi istorici, cel dintâi, Teodoret de Cir contemporan cu Sfântul Ioan, iar cel de al doilea, Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus, viețuitor la sfârșitul secolului al V-lea și în aproape tot secolul următor. Teodoret al Cirului (393-466)¹ este ultimul mare teolog al Școlii antiohiene, de unde provenea și Sfântul Ioan. El este autor a numeroase și valoroase lucrări exegetice, apologetice, dogmatice și de istoriografie bisericească². Pentru noi, deosebit de importantă este *Istoria bisericească*, în care surprinde evenimentele și faptele țesute, în special, împrejurul disputelor hristologice, ce au caracterizat viața reli-

1. Datarea este relativă și nu toți istoricii sunt de acord cu aceasta. Spre exemplu, pr. prof. dr. Ștefan Alexe, în *Introducere la Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus Senator, Istoria bisericească tripartită*, în *P.S.B.*, vol. 75, București, 1998, p. 16, dă ca date biografice 392-458.

2. A se vedea pe larg în Teodoret, episcopul Cirului, *Scrieri - Istoria bisericească*, în *P.S.B.*, vol. 44, București, 1995.

gioasă preț de câteva secole, după libertatea dată de Constantin cel Mare. Angajat direct în aceste dispute, trebuie să precizăm, cu părere de rău, că Teodoret, din încredere prea mare în unii dintre înaintașii săi, a căzut în erezia lui Nestorie, dar a avut meritul că a fost cel dintâi care a denunțat-o pe cea monofizită. *Istoria bisericească* a lui Teodoret continuă opera, cu același titlu, a lui Eusebiu de Cezareea, după cum mărturisește el însuși, redând evenimentele istorico-bisericești până la moartea lui Teodor de Mopsuestia († 428), întinzându-se pe o perioadă de 103 ani (322-428). În acest sens, el spune: „Fiindcă Eusebiu Palestinul a scris despre cele întâmplate în Biserici, începând de la Sf. Apostoli și până în timpul domniei iubitorului de Dumnezeu, Constantin (cel Mare), eu voi face sfârșitul Istoriei sale început al Istoriei mele”³. După ce redă, în câteva capitole, frământările produse de erezia lui Arie, Teodoret se ocupă de restauratorii ortodoxiei, cărora le închină frumoase cuvinte. Un spațiu deosebit este acordat lui Teodosie cel Mare (379-395) și soției sale, Placilla, pe care îi numește al doilea Constantin și a doua Elenă⁴. Când sunt redată evenimentele ce au urmat morții lui Teodosie, apare, printre personajele marcante ale istoriei, și chipul Sfântului Ioan Gură de Aur, despre care Teodoret vorbește cu admirație. Astfel, despre alegerea sa ca patriarh aflăm că: „La Constantinopol, după ce s-a sfârșit Nectarie, care a păstorit Biserica de aici, Arcadie, cel care a obținut să conducă partea aceasta a imperiului, aflând că Ioan, marele luminător al lumii întregi, este înscris în ceata preoților din Antiohia, l-a adus de acolo și a recomandat episcopilor adunați să-l împărtășească cu harul dumnezeiesc și să-l declare păstor al acestei foarte mari cetăți...”⁵. După ce-l circumscrie în contextul bisericesc, arătând cine păstorea pe celelalte scaune episcopale răsăritene, Teodoret ne descrie activitatea Sfântului Ioan, spunând: „Primind conducerea Bisericii din Constantinopol, marele Ioan mustra cu curaj toate faptele rele săvârșite de unii și întotdeauna sfătuia pe împărat și pe împărăteasă ceea ce era folositor. Preoților le cerea să ducă o viață după legile rânduite, iar pe cei ce cutezau să le calce îi oprea să mai intre în locașurile sfinte, zicând că nu trebuie să se mai bucure de cinstea preoțească, dacă nu râvnesc spre viața adevăraților preoți. Această grijă o purta nu numai pentru cei din această cetate (Con-

3. *Ibidem*, p. 19.

4. A se vedea pe larg *Istoria bisericească*, cartea a V-a.

5. *Ibidem*, V, 27, p. 235-236.

*stantinopol), ci și pentru toată Tracia (aceasta era împărțită în șase administrații bisericești) și pentru întreaga provincie Asia (și aceasta era condusă de unsprezece căpetenii bisericești). Ioan împodobește încă și provincia Pont cu aceste legi. Această provincie are un număr egal de conducători bisericești cu provincia Asia*⁶. Printre măsurile luate de Sfântul Ioan Gură de Aur, imediat după urcarea pe scaunul patriarhal, a fost și cea legată de stingerea ultimelor rămășițe păgâne, pe de o parte, distrugând templele idolilor, pe de altă parte, trimițând misionari la popoarele păgâne. Deosebit de interesantă este informația ce ne-o dă Teodoret despre activitatea misionară a marelui părinte printre goți. Referitor la primul aspect, Teodoret ne vorbește despre „*templele idolești distruse de Ioan Gură de Aur în Fenicia*“, arătând că marele părinte „*aflând că Fenicia este încă după sacrificiile idolești a adunat monahi mistuiți de râvna duhovnicească, pe care i-a întrarmat cu porunci imperiale și i-a trimis împotriva templelor idolești. Banii acordați pentru meșterii care stricau aceste temple și pentru ajutoarele lor nu i-a cheltuit, luându-i din tezaurul imperial, ci a convins femei pline de bogăție și strălucite prin credință, să-i ofere pe întrecute, arătându-le binecuvântarea care odrăslește din dărnicie. Așadar, în felul acesta a dărâmat din temelii clădirile sacre ale idolilor, care mai rămăseseră*”⁷. Dar râvna patriarhului de Constantinopol nu s-a consumat doar în demolarea templelor păgâne, ci și în construirea bisericii autentice în sufletele oamenilor. De aceea activitatea sa nu s-a mărginit doar la slujirea celor sacre, ajutorarea creștinilor nevoiași, ci a urmărit și luminarea sufletelor rătăcite ori amăgite de erezia ariană. În acest sens, Teodoret ne spune: „*Văzând neamul sciților (goților) atras în năvodul arian, Sf. Ioan Gură de Aur s-a opus cu toate mijloacele de rezistență, și-a găsit el însuși calea de a-i atrage la credința cea dreaptă. Astfel, le-a rânduit preoți, diaconi și din cei care citeau cuvintele sfinte (anagnoști) de limba lor și le-a repartizat o biserică. Prin aceasta a atras pe mulți dintre cei rătăciți. Adesea, el însuși mergea la biserică goților și le vorbea folosindu-se de un interpret, care cunoștea amândouă limbile - greacă și gotă. Pe cei care erau propuși să cuvânteze îi pregătea pentru acest lucru. Acestea deci făcea tot timpul în cetate (la Constantinopol) și scăpa pe mulți dintre cei înșelați, arătându-le adevărul propovăduirilor apostolice*”⁸. Dar, de vreme ce marele patriarh

6. *Ibidem*, V, 28, p. 236.

7. *Ibidem*, V, 29, p. 236-237.

8. *Ibidem*, V, 30, p. 237.

avea conștiința responsabilității pentru întreaga creștinătate, activitatea lui nu se putea mărgini doar la unele acțiuni misionare, desfășurate în cetatea lui Constantin și lucrul acesta este întărit de relatarea lui Teodoret, care consemnează: „Aflând că unii dintre nomazii (goți) care locuiau la Dunăre însetează după mântuire, dar sunt lipsiți de cineva care să le aducă apa mântuitoare, a căutat bărbați râvnitori de lucrare apostolică și i-a pus în fruntea lor. Chiar eu am avut în mână scrisori trimise de Ioan Gură de Aur către Leontie, episcopul Ancirei, prin care îi vestește convertirea sciților (goților) și-l ruga să-i trimită bărbați pricepuți pentru îndrumarea acestora. Aflând apoi că în ținutul nostru (partea Cirului s.n), în unele localități pătrunsese erezia lui Marcion⁹, a scris păstorului (episcopului) de acolo, sfătuindu-l ca să înlăture boala ereziei și dându-i ajutor potrivit dispozițiilor imperiale. Cum el purta în suflet grija pentru Biserici, ca și dumnezeiescul Apostol, sunt suficiente numai cele spuse ca să dovedească acest lucru”¹⁰. Teodoret redă și un alt moment important din viața Sf. Ioan Gură de Aur, dar și din viața Imperiului Bizantin, confruntat atunci tot mai mult cu popoarele migratoare barbare. Episodul este inedit și descoperă calitățile deosebite de misionar ale Sfântului Ioan. Este vorba despre arianul și barbarul Gaina, care a cerut împăratului „să-i dea unul din dumnezeieștile locașuri...” (din Constantinopol s.n.). Temându-se de puterea barbarului, care între timp devenise *magister militum*, adică conducător al unei părți din oștirea imperială, împăratul i-a spus că „va chibzui și i-a făgăduit că va avea grijă”. Așa a ajuns să-l consulte pe Sfântul Ioan și, făcând aluzie la tirania pe care Gaina o exercita, „l-a rugat ca să domolească prin dărnicie furia barbarului”¹¹. Poziția Sfântului Ioan a fost tranșantă și promptă, căci i-a răspuns împăratului: „Să nu făgăduiești așa ceva o, împărate, și nici să nu poruncești sau să dai cele sfinte câinilor. Eu nu voi suferi ca cei care lămuresc cuvântul lui Dumnezeu și îl slăvesc să iasă și să dau, astfel, dumnezeiescul lor templu celor care-l blasfemiază. Nicidecum să nu te temi

9. Marcion era originar din Sinope și propovăduia o învățătură vecină cu gnosticismul. El migrează la Roma, către anul 135, unde pune bazele ereziei sale. Tăgăduia Vechiul Testament, socotit a fi opera unui Dumnezeu răzbunător și crud, iar din Noul Testament reținea doar ceea ce-i revela bunătatea și milostivirea lui Dumnezeu. Impunând un rigorism exagerat, în morală, era influențat de dualismul gnostic și dochetism.

10. Teodoret de Cir, *op. cit.*, V, 31, p. 237-238.

11. *Ibidem*, V, 32, p. 238.

*de acest barbar; o, împărate, ci să ne chemi pe amândoi, pe mine și pe acesta, iar tu să ascuți în liniște cele ce se vor discuta. Eu însă voi înfrâna limba acestuia și-l voi convinge să nu ceară nicidecum ceea ce nu se cuvine să i se dea*¹². Bucuros să scape de barbar, împăratul a făcut așa cum l-a sfătuit patriarhul și i-a convocat pe cei doi, chiar a doua zi. Episodul este povestit de Teodoret, astfel: „*Gaina cerea îndeplinirea făgăduinței împăratului, iar marele Ioan răspundea, zicând că nu este îngăduit împăratului, care este ales să aibă dreapta credință, ca să îndrăznească ceva contra celor dumnezeiești. Când acesta (Gaina) a zis că și el trebuie să aibă o casă de rugăciune, marele Ioan i-a răspuns: Orice casă a lui Dumnezeu îți este deschisă și nimeni nu te oprește să te rogi, dacă vrei. Dar eu, a zis Gaina, sunt de altă comunitate (sectă). Cu aceștia cer să avem un locaș de închinare și cu mai mare drept cer aceasta fiindcă am susținut multe acțiuni războinice pentru romani. Tu însă, a zis Ioan, ai primit răsplăți mai mari decât ostenele tale, căci ești comandant de oaste (magister militum) și ai fost învrednicit și de mantia consulară. Așa că trebuie să te gândești ce-ai fost mai înainte și ce ai devenit acum; care era sărăcia ta dinainte și care este bogăția ta de acum? Ce fel de îmbrăcăminte foloseai înainte de a trece Dunărea și pe care o îmbraci acum? Gândește-te că ostenele tale sunt puține, iar recompensele foarte mari și nu fi nemulțumit pentru cele cu care ai fost onorat*¹³. Pe moment, se părea că barbarul a fost convins de raționamentele Sfântului Ioan, și Teodoret are cuvinte deosebite la adresa patriarhului, pentru rezultatul întâlnirii, numindu-l „*învățătorul lumii*“ și menționând că „*a închis gura lui Gaina și l-a silit să tacă*“. Dar totul a fost pe moment, deoarece, „*după câțeva vreme, Gaina și-a dat pe față tirania pe care o avea în inima sa de multă vreme, căci, ducând armata în Tracia, prăda și jefuia cât mai multe localități*“¹⁴. Impactul a fost deosebit, întâi pentru că Gaina nu mai era un oarecare barbar, ci fusese înnobilit cu titlul de consul, apoi primise conducerea unei armate impresionante, e adevărat destul de consistentă, cu mercenari din neamul său. De aceea, Teodoret surprinde panica provocată de jaful barbarului, susținând că „*s-au spăimântat toți, și conducătorii, și cei conduși - și nimeni nu voia să pună*

12. *Ibidem*.

13. *Ibidem*, p. 238-239.

14. *Ibidem*.

*oștirea în linie de luptă contra acestuia și nici nu se gândea să meargă în solie la el, fără teamă, căci fiecare privea cu neîncredere ceea ce era barbar în cugetul lui*¹⁵. În această atmosferă tensionată și confuză, Sfântul Ioan Gură de Aur a dovedit, încă o dată, calități de profund împăciuitoare și „neținând seama nici de opoziția ce i-o făcuse și nici de dușmănia ce se iscăse din această cauză..., a plecat în grabă spre Tracia“. Rezultatul a fost pe măsura solului, căci „cunoscând pe acest solitor și aducându-și aminte de curajul pe care i-l arătase pentru dreapta credință, Gaina l-a întâmpinat de departe cu respect; dreapta lui a pus-o pe față sa și încă și pe copiii săi i-a adus la picioarele sfinte ale acestuia. Astfel, atitudinea demnă (virtutea) a reușit să rușineze și să minuneze chiar și pe dușmanii cei mai înverșunați”¹⁶.

Dar într-o lume decadentă, precum era cea bizantină pe vremea păstoriei Sfântului Ioan Gură de Aur, virtuțile unui astfel de bărbat, în loc să aducă admirație și să motiveze pe ceilalți spre mai multe fapte bune, au stârnit patimi și invidie. De aceea, Teodoret surprinde această realitate în termenii următori: „Însă, invidia nu a putut să suporte înțelepciunea strălucită a acestuia (Ioan Gură de Aur), ci, folosind uneltele ei, a lipsit orașul capitală (Constantinopol) și mai ales lumea întregă de cuvântul și de mintea ageră a acestuia...”¹⁷. Se rușinează însă să dea numele detractorilor marelui patriarh, deoarece erau dintre arhierii Bisericii, pe care îi cunoaștem astăzi, cu toată discreția lui Teodoret. Citind cuvintele istoricului, cunoaștem atât sensibilitatea evenimentului, cât și delicatețea autorului, dar nu putem să nu facem comparație cu scriitorii și jurnaliștii de astăzi, care, departe de a avea un stil rafinat, împrășcă cu noroi, chiar și acolo unde ar trebui să adore. Iată cum se exprimă Teodoret referitor la acest eveniment: „Ajungând la această parte a istorisirii mele, nu știu ce am pe suflet, căci voind să istorisesc nedreptatea pusă la cale contra acestuia, mă simt rușinat de o altă ispravă a celor care l-au nedreptățit. Din această cauză voi și încerca să ascund numele lor”¹⁸. Cum a fost nedreptățit Sfântul Ioan de colegi, de puterea imperială și nu numai, nu mai este astăzi pentru nimeni un secret; totuși, pentru perioada în care Teodoret și-a scris Istoria lucrurile nu erau așa de clare. Nu

15. *Ibidem*.

16. *Ibidem*, V, 33, p. 239.

17. *Ibidem*, V, 34, p. 239-240.

18. *Ibidem*, p. 240.

s-a sfiit însă să afirme că nu greșelile i-au adus Sfântului Ioan suferința și deportarea, ci „*diferite motive de dușmănie*“, prin care „*aceștia (împărat și colegi s.n.) nu au voit să recunoască virtutea strălucitoare a acestui bărbat ci, aflând niște acuzatori josnici, deși vedeau calomnia lor evidentă, au făcut adunare departe de oraș (Constantinopol) și au luat hotărârea*“¹⁹. Și împăratul a căzut în plasa sinodalilor, „*încrezându-se ca în niște clerici*“, poruncind ca Sfântul Ioan „*să fie dus departe de cetate (Constantinopol)*“. Smerenia marelui patriarh a fost pe măsura Arhiereului celui veșnic, Căruia slujea, de altfel; de aceea, Teodoret ne spune că el „*auzind despre acuzația contra lui, nu a prezentat nicio apărare, ca și cum ar fi recunoscut acuzațiile ce i se aduceau*“. Acest exil a fost urmat de semne minunate, căci ajungând Sfântul Ioan la Ieron, localitate ce se afla la gura Pontului (Marea Neagră s.n.), adică spre Marea Marmara, s-a produs un mare cutremur, care a avut repercusiuni și asupra conștiinței împărătesei, pionul principal în exilarea marelui patriarh. De aceea, „*dimineața s-au trimis soli după cel alungat, rugându-l să se întoarcă cât mai repede în cetate (Constantinopol) și să oprească nenorocirea venită asupra orașului*“. Soli după soli au plecat în readucerea Sfântului Ioan la Constantinopol și revenirea a fost un moment de manifestare a recunoștinței și evlaviei celor preabinecredincioși, care „*au închis intrarea Propontidei*²⁰ *pentru corăbii și l-au întâmpinat toții cu făclii de ceară aprinse*“. Se părea că norii urii și ai invidiei se împrăștiaseră, dar Teodoret ne atenționează: „*Atunci, într-adevăr, s-a împrăștiat ceata vrăjmașilor săi, dar după puține luni s-a adunat din nou și l-a judecat nu pentru învinuirile acelea mincinoase, ci după activitatea sa după ce fusese alungat*“. Dar dușmanii virtuții și ai dreptății s-au adunat iarăși, convîngându-l pe împărat de justetea hotărârii de la Stejar, și astfel au reușit să-l exileze, nu la Ieron, ci mult mai departe, „*într-o localitate mică și izolată din Armenia, cu numele de Cucuz*“²¹. Părându-li-se că și de aici poate fi un pericol, pentru demolarea răutăților lor și aprinderea făcliei iubirii celor mulți, dușmanii Sfântului Ioan au hotărât să-l ducă și mai departe. Teodoret ne spune, în acest sens: „*De aici (Cucuz s.n.) l-au luat și l-au mutat la Pitunda, care era la marginea Mării Negre și a stăpânirii romanilor, aproape*

19. *Ibidem*. Este vorba de Sinodul de la Stejar, care l-a exilat pe Sf. Ioan Gură de Aur.

20. Intrarea în Marea Marmara dinspre Marea Neagră.

21. Teodoret de Cir, *op. cit.*, V, 34, p. 241.

22. *Ibidem*, p. 241.

de barbarii cei foarte cruzi“²². Socoteau, prin această mișcare, să producă o și mai mare suferință *strălucitului părinte*, dar sperau să împiedice orice legătură pe care ar fi putut-o avea cu admiratorii și susținătorii săi. Însă, voia și planul lui Dumnezeu cel iubitor de oameni „*nu au îngăduit ca atletul cel vestit învingător să fie dus în această insuliță, căci, ajungând la Comana, a trecut în viața cea neîmbătrânitoare și fără de întristare*“. Și Teodoret ne dă amănunte legate de înmormântare, precizând: „*Corpul său cel ce așa de bine se luptase a fost așezat lângă racla mucenicului Vasilisc, după ce mucenicul acesta a poruncit prin vis acest lucru*“²³. Dar, o altă informație, la fel de prețioasă, ne oferă episcopul Cirului spunând: „*Câți episcopi au fost alungați din bisericile lor pentru Sfântul Ioan Gură de Aur acesta, câți au locuit în aceste locuri îndepărtate ele lumii și câți dintre cei care au iubit trăirea ascetică, au îndurat aceleași suferințe, eu socotesc că e de prisos să mai istorisesc și să mai lungesc această scriere a mea*“. Constatăm că, deși au fost unii care l-au urât și deportat, mult mai numeroși au fost cei ce l-au iubit și urmat, iar Teodoret nu dă numele celor care au avut de suferit de pe urma atașamentului față de marele patriarh, deoarece socotea că „*trebuie să termin cele întristătoare și să acopăr greșalele celor care le-au făcut, deoarece erau de aceeași credință cu noi*“. Cu toate acestea, se simte obligat să facă câteva precizări. Întâi, faptul că „*...cei mai mulți dintre cei ce l-au nedreptățit - pe Sf. Ioan Gură de Aur - au primit răsplata și, prin cele ce au suferit, au fost de folos altora*“, apoi, că nu întreaga Biserică a avut aceeași atitudine de indiferență cu ce i se întâmpla patriarhului de Constantinopol. În acest sens, Teodoret scrie că „*episcopii Europei (Apusului) au detestat în mod deosebit această nedreptate, căci au îndepărtat din comuniunea lor pe aceștia, pentru cele ce au făcut. De partea episcopilor Apusului au fost și episcopii ilirieni, iar cei mai mulți dintre episcopii orașelor dinspre Soare Răsare au fugit de comuniunea cu nedreptatea, și nu au sfâșiat trupul Bisericii*“²⁴. Știm că felul în care a fost judecat și exilat Sfântul Ioan Gură de Aur a creat o schismă între Apus și Răsărit. Și ruptura a durat, după cum ne informează și Teodoret, până la reabilitarea, postumă e adevărat, a Sfântului Ioan. Dar iată cuvintele ierarhului istoric: „*După ce s-a sfârșit marele dascăl al lumii, episcopii din Apus nu au primit comuniunea celor din Egipt, a celor din Prefectura Răsăritului, a celor din Bosfor și din Tracia, mai înainte ca aceștia să fi rânduiește numele acestui dumnezeiesc bărbat între episcopii*

23. *Ibidem.*

24. *Ibidem.*

*morți, în diptice. Iar pe Arsachie, care a fost episcop la Constantinopol, după Sfântul Ioan Gură de Aur, nu l-au învrednicit de cuvânt de salutare. Însă pe Atticus, urmașul lui Arsachie, care a cerut de multe ori și care s-a rugat să dobândească pace, în cele din urmă l-au primit în comuniune, fiindcă a scris numele lui Ioan Gură de Aur în diptice*²⁵.

Ultimele informații furnizate de Teodoret al Cirului, referitoare la Sfântul Ioan Gură de Aur, sunt legate de aducerea moaștelor sale la Constantinopol. Iată cum este relatat evenimentul: „*Puțin după aceea (după stingerea schismei antiohiene, despre care se vorbește mai înainte) au adus înseși rămășițele pământești ale marelui învățător, în orașul imperial. Și iarăși mulțimea credincioasă, folosind marea ca uscat, prin mijloace de trecere (corăbii) a acoperit (închis) gura Bosforului spre Propontida cu lumini aprinse. Cel care împărățea acum - Teodosie cel Tânăr - a oferit acestui oraș această comoară (moaștele Sfântului Ioan s.n.), el care primise numele bunicului său - Teodosie I - și a păstrat neatinsă cinstirea lui Dumnezeu. Împăratul și-a pus ochii și fruntea deasupra raclei, s-a rugat pentru părinții săi și a cerut să-i ierte pe cei ce au greșit din neștiință. Părinții săi (Arcadie și Eudoxia s.n.) muriseră de mult, lăsându-l pe el orfan, destul de tânăr*“. Și Teodoret se ocupă, în continuarea Istoriei sale, de împăratul Teodosie al II-lea cel Tânăr și alte personalități, contemporane acestuia.

Putem reține faptul că, fiind reprezentant de marcă și „*ultimul mare teolog al Școlii antiohiene*“²⁶, Teodoret de Cir a avut o admirație deosebită pentru Sfântul Ioan Gură de Aur, atât datorită faptului că provenea din aceeași școală, dar și pentru că personalitatea sa a marcat nu un veac, ci veacurile. De aceea îl numește „*luminător*“ (V, 27, 1), „*strălucit*“ (V, 27, 3), „*curajos*“ (V, 28, 1-2), „*nobil bărbat*“ (V, 32, 3), „*marele Ioan*“ (V, 32, 5), „*învățătorul lumii*“ (V, 32, 8), „*bărbat foarte curajos*“ (V, 33, 1), „*atletul cel vestit*“ (V, 34, 8), „*dumnezeiesc bărbat*“ (V, 32, 2; 34, 11), „*mare învățător*“ (V, 36, 1), „*comoară*“ (V, 36, 1) etc., prin care surprinde unele din calitățile sale. Și importanța acestor informații crește cu atât mai mult, cu cât sunt date de un contemporan. De multe ori, se găsesc destui căldicei sau adversari ai credinței creștine, care susțin că posteritatea a supralicitat meritele unor actori ai istoriei și astfel s-au născut sfinții. Dar, cine ar putea

25. *Ibidem*.

26. Așa îl numea pe Teodoret vrednicul de pomenire patriarhul Teoctist în *Cuvânt-înainte* la traducerea în românește a Istoriei sale bisericești.

27. Pe numele său întreg: Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus (c. 485 - c. 580) a fost

să conteste personalitatea copleșitoare a *dumnezeiescului bărbat*? Singuri ignoranții!

La fel de importante sunt informațiile ce le avem despre Sfântul Ioan Gură de Aur și de la Casiodor²⁷. El s-a născut într-o veche și nobilă familie romană, care de trei generații se consacrase vieții politice și care s-a acomodat ușor profundelor schimbări din Italia, după căderea Imperiului Roman de Apus, din anul 476, sub loviturile herulilor lui Odoacru. Cum, în anul 489, Odoacru a fost învins și omorât de regele ostrogoților, Teodoric, s-au pus bazele unui regat ostrogot, dar pe care învingătorul îl dorea un regat romano-ostrogot. Teodoric spera să unească cele două popoare și până la moartea sa († 528) a militat pentru acest lucru. Așa se face că și tânărul Casiodor a împărtășit ideea și a slujit cu credincioșie atât pe Teodoric, cât și pe urmașii lui: Atalaric, Teodohad și Witigis.

Revenind la Casiodor, trebuie să remarcăm că, dând dovadă de calități intelectuale deosebite, dar și datorită prestigiului tatălui său, a ocupat funcția de secretar particular al împăratului - *quaestor sacri palati* - încă de la vârsta de 20 de ani. În anul 514 a fost numit consul, apoi, în 533, *magister officiorum* și *praefectus praetorio*, ca în cele din urmă să primească și titlul de patriciu. Nu știm ce l-a determinat să părăsească viața publică și să se retragă în mănăstire, cert este că, încă de pe vremea când era *praefectus praetorio*, a înființat o mănăstire pe unul din domeniile sale din Calabria, pe malurile golfului Squillace²⁸, căreia i-a dat numele de *Vivarium*. În acea vreme, Apusul era marcat de activitatea deosebită a Sfântului Benedict de Nursia († 547)²⁹, organizatorul monahismului apusean și autorul vestitelor reguli, ce-i poartă până astăzi numele și sunt într-o mare cinste printre benedictini. Dacă la benedictini, prin cele 73 de capitole, munca și rugăciunea sunt guvernate de tăcere, liniște, Casiodor a dorit un alt fel de viață monahală, organizând-o după tradiția egipteană, în care monahii erau orientați către activitatea intelectuală. „... *Cei care nu aveau preocupări livrești se ocupau*

un erudit aristocrat roman creștin, care, în veacul al VI-lea, a compilat Istoriile bisericești ale cunoscuților autori anteriori lui: Socrate, Sozomen și Teodoret de Cir, realizând o nouă lucrare, cunoscută sub numele de *Istoria bisericească tripartită*.

28. El s-a născut în localitatea Squillacium din Calabria, pe coasta de sud-est a Italiei.

29. Moaștele Sf. Benedict nu se găsesc la Subiaco sau Nursia, unde a trudit cel mai mult, ci la abația de Fleury, de pe valea Loirei, Franța. Acolo se află vestita Mănăstire Saint Benoit sur Loire; o parte din moaște sunt în biserica mare, altă parte în capela de sub altarul acesteia.

cu munca manuală, ceilalți transcriau manuscrise, profane sau religioase, traduceau cărți vechi sau alcătuiau altele originale. Toată activitatea din mănăstire se desfășura fără a se prejudicia viața evlavioasă, împletindu-se în mod fericit rugăciunea, munca manuală și munca științifică³⁰. Pe de altă parte, „călugării care doreau să petreacă o viață solitară se retrăgeau în chiliile aflate pe coasta muntelui Castellum...”³¹. El dorea să pună bazele unei școli teologice și catehetice, precum cele din Alexandria ori Nisibe. În acest sens, el a colaborat cu papa Agapet, pe când era încă în viața publică (535-536). A reușit să organizeze la Vivarium o mare bibliotecă, alcătuind manuale pentru ciclul științelor profane. Prin activitatea de copiere a unor scrieri vechi a adus un imens serviciu culturii universale, salvând opere deosebite, atât din literatura latină, cât și din cea greacă. A fost un precursor, în acest sens, al marelui patriarh Fotie de Constantinopol, care, prin *Biblioteca sa*, a salvat, de la uitare și pierdere totală, nenumărate opere ale culturii antice. Dar, deosebit de productivă a fost și munca de traducere, din limba greacă în limba latină, a unor lucrări antice și chiar din Antichitatea creștină. Astfel, Dionisie Exiguus a tradus din limba greacă opere, cu precădere, din domeniul dreptului canonic; Epifanie Scolasticul a tradus *Istoriile* lui Socrate, Sozomen și Teodoret, precum și un *Comentar la Epistolele sobornicești*; Mutianus a tradus *Omiliile* Sfântului Ioan Gură de Aur la *Epistola către evrei* și numărul acestor traduceri este impresionant.

Dorința lui Casiodor, prin alcătuirea *Istoriei bisericesti tripartite*, a fost expusă în prefața lucrării *De Orthographia*: „...trebuie să fie știut că scriitorii numiți mai sus (Socrate³², Sozomen³³ și Teodoret³⁴ s.n.) nu au expus cele

30. Pr. prof. dr. Ștefan Alexe, *Introducere la Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus Senator, Istoria bisericască tripartită*, în *P.S.B.*, vol. 75, București, 1998, p. 8.

31. *Ibidem*.

32. Socrate (aprox. 380 - 439) a fost avocat în Constantinopol și în lucrarea sa *Istoria bisericască*, în șapte cărți, a tratat evenimentele ce s-au derulat între 305 și 439. Este cea mai obiectivă lucrare, deoarece se bazează pe documente oficiale originale, pe care le citează sau le redă în întregime.

33. Sozomen a scris o lucrare cu același titlu, în nouă cărți, pe care a închinat-o împăratului Teodosie al II-lea (408-450) și tratează evenimentele ce s-au derulat în intervalul de timp 324-425. Deși este tributar în mare măsură lui Socrate, nu spune niciun cuvânt despre acesta, aducând totuși câteva lucruri noi ori nuanțând, pe alocuri. Are o afinitate vizibilă față de monahism și acordă spații largi tratării acestuia. Expunerea nu este la fel de critică precum a lui Socrate.

34. Personajul este tratat pe larg în prima parte a studiului.

*ce s-au petrecut din timpurile de sfântă amintire ale împăratului Constantin până în timpurile de slăvită amintire ale lui Teodosie cel Tânăr. Noi însă, după ce am citit din nou operele lor, ne-am convins că nu toți au expus la fel același lucru, cu eleganță și cu exactitate, ci au explicat mai bine unul într-un fel o parte, altul într-alt fel altă parte. Și de aceea am hotărât să adun părți alese din fiecare din cei numiți și să le așez în ordine cu numele autorului lor*³⁵. Atributul de *tripartită*, dat *Istoriei* sale, este împrumutat de la Teodor Lectorul, care reușise să adune laolaltă toate cele trei *Istorii*, ale lui Socrate, Sozomen și Teodoret, încă de prin anul 530. Casiodor voia să dea o notă unitară tuturor evenimentelor și informațiilor furnizate de cei trei istorici anteriori.

Înainte de a vedea care sunt noutățile aduse de Casiodor despre Sf. Ioan Gură de Aur, mai facem precizarea că lucrarea a fost larg folosită ca manual de Istorie bisericească în școlile din Apus, în întreg Evul Mediu, deși fusese condamnată de papa Grigorie cel Mare (590-604), pentru faptul că reproducea un text laudativ, din Sozomen, la adresa lui Teodor de Mopsuestia, cel care fusese condamnat ca eretic de Sinodul al V-lea Ecumenic (Constantinopol - 553).

Cartea a X-a³⁶, care cuprinde evenimentele petrecute în timpul împăratului Arcadie (395-408), ne dă știri despre Sfântul Ioan Gură de Aur, începând cu hirotonia și terminând cu aducerea moaștelor, de la Comana la Constantinopol. De reținut este și faptul că, la sfârșitul fiecărui paragraf important, Casiodor ne dă și sursa de unde a luat informațiile, pe care le completează, bineînțeles. Iată ce ne spune, referitor la alegerea, hirotonia și viața Sfântului Ioan Gură de Aur: *„După câțva timp a murit și Nectarie, episcopul Constantinopolului, în timpul consulatului lui Cezar și al lui Aticus (an. 397), la douăzeci și șapte septembrie. Așa că imediat au început pregătirile pentru episcopat, fiecare dorind să hirotonească pe altul. În cele din urmă s-a făcut ca să fie chemat Ioan, preotul Bisericii din Antiohia. Era admirabilă faima învățaturii lui. În scurt timp, printr-un decret comun, al tuturor clericilor și laicilor, l-a chemat împăratul Arcadie. Și cum din poruncă imperială au venit mulți episcopi, pentru vrednicia hirotoniei, a venit și Teofil din Alexandria, care se străduia să-l îndepărteze pe Ioan și*

35. *Patrologia Latina*, vol. 70, col. 1149.

36. *Istoria bisericească tripartită* are un număr de XII cărți.

să-l hirotonească pe preotul său, Isidor. Căci ținea la el pentru că odată a înfruntat pentru el o mare primejdie... Dar judecătorii de la palat l-au propus pe Ioan. Și cum mulți îl acuzau pe Teofil, au trimis episcopilor care erau acolo scrisori împotriva lui, cu diferite învinuiri. Atunci comandantul palatului, numit Eutropie, luând acuzațiile scrise, le-a arătat lui Teofil, spunând: Sau îl hirotonești pe Ioan, sau ajungi să fie examinate acuzațiile. Însăpământat, Teofil l-a hirotonit episcop pe Ioan. Acesta a primit episcopatul la șaisprezece februarie, în timpul consulatului împăratului Onoriu și al prefectului Eutihian (an. 398). Că Ioan a fost un bărbat cu totul deosebit, se vede din cărțile pe care le-a lăsat³⁷. Și după ce prezintă alegerea și hirotonia marelui patriarh, Casiodor povestește viața, felul de a se comporta și felul în care a fost îngropat și cinstit la moartea sa (Sfântul Ioan Gură de Aur s.n.). Astfel, aflăm că „Ioan a fost din Antiohia, fiul lui Secund și al Antusei, persoane din nobilime, elev al sofistului Libaniu și auditor al filozofului Andragatiu. Pe când se pregătea pentru avocatură, luând în considerare neplăcerile celor care se certau și principiile nedrepte ale vieții, a preferat liniștea. Și acest lucru l-a stimulat pe Evagrie, fiindcă și el, în timp ce făcea aceleași studii, a urmat mai degrabă o viață liniștită. Curând, schimbându-și drumul și ținta, se apleca asupra lecturilor sfinte și se ducea mai des la sfânta biserică. Procedând astfel, i-a convins și pe Teodor, și pe Maxim, care erau colegi cu el la sofistul Libaniu, să renunțe la viața de fast și să ducă una simplă. Dintre aceștia, Teodor a fost numit după aceea episcop al Bisericii din Mopsuestia, iar Maxim, în Seleucia Isauriei... Pe urmă, episcopul Zeno, întorcându-se din Ierusalim, l-a stabilit lector în Biserica din Antiohia pe Ioan, care trăia alături de Vasile, făcut atunci diacon de Meletie, și mai târziu numit întâistător în Cezareea Capadociei³⁸. Fiind și acum în această slujbă, a editat o carte împotriva iudeilor. Puțin după aceea, fiind socotit de Meletie vrednic de diaconat, a mai scris și o altă carte **Despre preoție** și a comentat multe altele. Când a murit Meletie la Constantinopol, îndepărtându-se Ioan de meletieni și nedorind să fie în comuniune cu Paulin, a trăit retras trei ani neîntrerupți. Dar apoi, la moartea

37. Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus Senator (se va prescurta Casiodor), *Istoria bisericească tripartită*, X, cap. III, în *P.S.B.*, vol. 75, București, 1998, p. 393.

38. Este greu de crezut că are dreptate. Se dovedește odată în plus că nu are simțul critic asupra informațiilor.

lui Paulin, a fost numit preot de către Evagrie³⁹, succesorul aceluia. Înainte de episcopat a dus o viață comunitară în felul acesta. A fost un om sever, se spune, în privința zelului castității încă mai mult decât se cuvenea tinereții lui, își arăta mai curând mânia decât reverența și din cauza corectitudinii vieții nu se îngrijea să privească cele viitoare. Iar fiindcă era sincer și era înzestrat cu o ușurință a vorbirii, nu se sfia să o folosească față de cei cu care stătea de vorbă. Era priceput în a instrui, folositor în a îndrepta moravurile celor care îl ascultau; dar în conversație era considerat arogant de cei necunosători. Având asemenea însușiri, după ce a ajuns episcop, se purta cu severitate mai mare decât trebuia, voind să îndrepte viața clericilor săi. Așa că încă dintru început, cum clericilor Bisericii li se părea aspru, celor mai mulți le era odios și toți îl ocoleau ca pe cineva care se mânie ușor. Îl acuzau și din pricina diaconului său, Serapion, care i-a jignit pe toți, odată când, în prezența clericilor, a rostit cu voce tare aceste vorbe: Nu vei reuși niciodată, episcope, să-i îndrepti pe aceștia, dacă nu îi vei lovi pe toți cu bățul. După ce a spus acestea, ura împotriva lui a crescut și mai tare. Nu după mult timp a îndepărtat pe mai mulți clerici, pentru diferite motive. Aceștia, conspirând împotriva lui, aduceau prejudicii poporului. Dintre lucrurile acestea acordau cea mai mare încredere faptului că nu suporta să mănânce împreună cu cineva, fiindcă acela mesteca într-un fel rușinos și alegea mâncărurile; alții însă susțineau că el face aceasta din cauza abstenenței față de mâncărurile prea bune. Totuși, eu am auzit de la un bărbat care spunea adevărul, că de multe ori îl durea capul și stomacul din cauza abstenenței și de aceea evita mesele de prânz. Poporul însă ținea la el pentru predicile pe care le ținea în biserică, punând prea puțin preț pe vorbele celor care îl acuzau. Nu e cazul să spun acum cum sunt cărțile lui, fiindcă ele se recomandă de la sine celor care le citesc. Așa că, chiar dacă nu era suferit de cler, uneltirile împotriva lui nu au avut niciun rezultat. Dar tocmai când a început să-i mustre pe fruntași, atunci invidia împotriva lui s-a aprins și mai tare; și spuneau multe și făceau și mai multe acelora care ascultau credința lui⁴⁰.

39. În realitate, Sfântul Ioan a fost hirotonit diacon de Meletie, în anul 381, înainte de plecarea la Sinodul al II-lea Ecumenic de la Constantinopol, iar preot, în anul 386, de către episcopul Flavian, când a primit misiunea de predicator al Bisericii din Antiohia.

40. Casiodor, *op. cit.*, X, cap. III, p. 393-395.

După această bogată prezentare a intrigilor care s-au țesut împotriva Sfântului Ioan Gură de Aur, Casiodor descrie selectiv și alte evenimente ce au tensionat raportul patriarhului cu puterea seculară. Astfel, cel care avusese un cuvânt greu de spus la aducerea sa pe tronul patriarhal, eunucul Eutropie, având un comportament despotice și voind să-și elimine adversarii, s-a supărat pe Sfântul Ioan, deoarece acorda celor urmăriți ajutor permițându-le să se refugieze în biserică⁴¹. De aceea, puternicul eunuc a propus împăratului și s-a aprobat o lege prin care Biserica pierdea acest drept, iar cei care se refugiau aici puteau fi scoși cu forța. Numai că legea a fost spre pieirea lui Eutropie, deoarece, la numai două zile după promulgarea acesteia, eunucul jignind pe împărat a căutat scăpare în biserică, împreună cu alți refugiați. Deși Sfântul Ioan, care se afla în amvon la momentul predicii, a rostit o cuvântare prin care condamna prevederile legii, Eutropie nu a avut scăpare, căci oamenii împăratului l-au decapitat. Uciderea lui Eutropie a oferit oportunitatea lui Teofil al Alexandriei să reia planul înlocuirii Sfântului Ioan Gură de Aur. În acest sens, el a căutat să contabilizeze toate nemulțumirile clericilor din ascultarea canonică a Sfântului Ioan, cu atât mai mult, cu cât patriarhul „îi ruga pe preoți să trăiască după rânduielile bisericesti, iar celor care îndrăzneau să le încalce le interzicea să se ducă la biserică. Căci spunea el că aceia care refuzau să urmeze viața lor nu trebuie să se bucure de cinstea preoției”⁴². Și ucigașul sufletelor omenești, cel care „aleargă ca un leu în pustie”, diavolul, l-a ispitit și înșelat pe Teofil să-și treacă în rândul păcatelor și acela de a-l îndepărta pe marele patriarh de pe scaunul ecumenic.

Casiodor înscrie și jurisdicția canonică pe care o avea Sfântul Ioan, în următorii termeni: „Iar el nu avea grijă numai de orașul Constantinopol, ci și grija întregii Tracii, care este împărțită în șase provincii și care este administrată în unsprezece administrații. Cu aceste legi cărmuiea și regiunea Pontului, care se știe că era guvernată de tot atâția judecători”⁴³.

Cât privește misiunea de evanghelizare a popoarelor păgâne, pe care Sfântul Ioan a desfășurat-o, Casiodor ne spune că atunci „...când a aflat că

41. Acest drept de azil al Bisericii, pentru cei care erau urmăriți de puterea statală, a funcționat până târziu în istorie. Era o continuitate a tradiției iudaice, care avea cetăți de refugiu, cetăți speciale, în care cei urmăriți pentru diverse păcate și condamnați aspru puteau să-și găsească salvarea.

42. Casiodor, *op. cit.*, X, cap. IV, p. 396.

43. *Ibidem*.

*în Fenicia se mai aduc încă jertfe demonilor, a trimis împotriva celor ce se închinau idolilor monahi aleși de el și înarmați cu sancțiuni imperiale; dând banii necesari pentru cei care urmau să distrugă templele, nu din tezaurul public, ci bani pe care îi dădeau de bunăvoie femeile cele credincioase*⁴⁴. Însă, „văzând că și poporul celților era prins în lanțurile ariene și gândind la mântuirea lor, a găsit următorul plan de luptă. A făcut preoți, diaconi și lectori de limbă celtă și le-a dat o biserică. Cu acest prilej a câștigat pe mulți dintre ei, mai ales că și el se ducea mereu acolo și ținea predici dumnezeiești cu ajutorul unui interpret celt. Făcând deseori acest lucru în lăuntru orașului, a adus la învățătura apostolică și pe mulți din secta arienilor. La sciți erau mulți care aveau dorința de a se mântui, pe care nu o puteau realiza. Aflând acest lucru, i-a întrebat pe bărbații care dovedeau mai mult zel apostolic și i-a îndrumat și le-a administrat harul mântuirii celor ce doreau. Iar eu am citit chiar scrisorile lui către Leontie, întâistătătorul Ancirei, în care arăta că sciții au fost convertiți în provincia noastră. Și când a aflat că în unele sate ale lui Marcion a luat proporții erezia, a scris păstorilor din acel loc să-l izgonească. Ba a cerut și sancțiunea împăratului pentru această cauză...”⁴⁵. Sunt doar câteva crâmpie din bogata activitate misionară desfășurată de Sfântul Ioan Gură de Aur și dovedită de vasta corespondență, dar și de comentariile sale. Până astăzi găsim lucruri de o amețitoare subtilitate, pe care numai o minte curată și luminată de puterea Sfântului Duh putea să le exprime⁴⁶.

44. *Ibidem*.

45. *Ibidem*, cap. V, p. 396-397.

46. Cred că este potrivit să redăm aici două minunate pilde din viața marelui patriarh, care întăresc cele afirmate de noi. Prima este legată de un slujbaș imperial, care căzuse în dizgrația împăratului și care îl rugase pe Sfântul Ioan să-l primească în audiență, pentru a-i explica necazul și a-l ruga să mijlocească pentru el. Patriarhul i-a fixat într-o anumită zi și la o anumită oră întâlnirea. Venind la data stabilită și prezentându-se secretarului, slujbașul a cerut să fie dus la patriarh. Înainte de a bate la ușă, secretarul s-a uitat pe gaura cheii să vadă ce face patriarhul și, surprins, a constatat că avea un musafir care-i vorbea la ureche. A așteptat ceva timp, crezând că musafirul va pleca, dar făcându-se ora de rugăciune și văzând că musafirul nu mai pleacă, a hotărât, de comun acord cu slujbașul, să reprogrameze întâlnirea pentru a doua zi. La fel s-au petrecut lucrurile a doua și a treia zi. A patra zi, de dimineață, Sfântul Ioan îl întreabă pe secretar dacă nu a venit cineva să-l caute și secretarul i-a istorisit totul. Sfântul Ioan l-a întrebat atunci cum arăta musafirul și secretarul i-a spus, arătând spre icoană: *semăna cu Sf. Ev. Matei*. Într-adevăr, Sfântul Ioan scria comentariul la Evanghelia lui Matei, iar acesta îi șoptea la ureche sensurile adânci ale cuvintelor sale.

Deosebit de importantă este informația, pe care ne-o dă Casiodor, legată de imnurile nocturne, introduse de Sfântul Ioan, într-o vreme a risipirii creștinilor în discuții sterile, de genul „*dacă Dumnezeu este cu trup sau fără trup*“. Istoricul nostru precizează acest lucru în următoarele cuvinte: „*În vreme ce în Egipt se petreceau acestea (discuțiile sterile s.n.), Ioan din Constantinopol întărea învățătura și era bine văzut de toți, pentru că el, primul, a adăugat la predici imnuri nocturne. Arienii, după cum s-a mai spus, își țineau adunările în afară de oraș. Dar sâmbăta și duminica, adunându-se pe la porți și prin porticuri, intonau imnuri și antifoane compuse după dogma ariană. Și făcând așa în cea mai mare parte a nopții, în zori ieșind pe poartă cu corurile lor prin mijlocul orașului se îndreptau spre biserica lor. Și cum nu încetau să facă acest lucru aproape ca o dojană adusă ortodocșilor, adesea cântau chiar: Unde sunt cei care spun că Unul singur este în trei Puteri? - atunci Ioan, temându-se ca oameni simpli să nu fie atrași de cântece de acest fel, a hotărât ca și poporul său să petreacă noaptea în imnuri, ca să umbrească lucrarea acelora și ca să întărească mărturisirea celor credincioși*“⁴⁷. Din nefericire, toată grija Sfântului Ioan și dorința de a contracara acțiunile ereticilor s-a soldat cu multe necazuri, căci „... atunci când imnurile homousienilor apăreau mai limpezi în timpul nopților (căci făcuseră și cruci de argint care erau purtate cu lumânări de ceară, pentru plata cărora contribuia Eudoxia Augusta), atunci arienii împinși de zel, s-au năpustit până la omor. Într-o noapte, la o încăierare, a fost lovit cu o piatră în frunte Briso, eunucul Augustei, care fusese destinat să se ocupe de imnuri. Dar și unii din popor au murit din ambele părți. Și din pricina acestor mișcări, împăratul a interzis arienilor să mai intoneze public imnuri”⁴⁸. Ceea ce trebuie reținut, din informațiile furnizate de Casiodor, este faptul că pentru prima dată, în Biserica primară, practica

O a doua pildă este legată de evlavia episcopului Chiriac, cel care l-a găzduit în ultima parte a vieții de exilat și care i-a cerut insistent lui Dumnezeu să-i arate unde se află Sfântul Ioan, în Împărăția cerurilor. După lungi și insistente rugăminți, Dumnezeu i-a împlinit cererea și un înger al Domnului i se arată și-l poartă prin rai. După ce i-a arătat raiul, Chiriac era supărat, iar îngerul l-a întrebat care este motivul supărării. Atunci, Chiriac i-a spus: Am dorit să-l văd pe Ioan și am trecut prin rai, dar nu l-am găsit: Care Ioan? a întrebat îngerul. Ioan Gură de Aur, i-a răspuns Chiriac. A, nu fi supărat! Ioan Gură de Aur este acolo, sus - și i-a arătat tronul dumnezeirii. Ce minunate și adevărate lucruri, care dovedesc măreția patriarhului de Constantinopol!

47. Casiodor, *op. cit.*, X, cap. VIII, p. 400.

intonării antifoanelor s-a introdus la Antiohia, încă din timpul Sfântului Ignatie Teoforul, al treilea episcop al cetății. Acesta „a avut o viziune a îngerilor, ca și cum ar cânta în cor imnuri Sfintei Treimi”⁴⁹. De aici practica s-a generalizat în toate bisericile.

După ce ne dă astfel de informații despre Sfântul Ioan Gură de Aur, Casiodor trece în revistă, pe larg, dușmanii patriarhului, începând cu episcopul Severian de Gabala, continuând cu episcopul Antioh de Ptolemaida și Epifanie de Cipru, dar culminând cu Teofil al Alexandriei și împărăteasa Eudoxia. Istoricul face totuși precizarea că, deși se formase o *monstruoasă coalitție* împotriva sa, Sfântul Ioan „se sârguia în domeniul învățaturii bisericești și înflorea în ea, fără să se îngrijească în vreun fel de cele ce puneau la cale împotriva lui”⁵⁰. Cele opt capitole (X-XVIII), din a X-a carte a Istoriei tripartite a lui Casiodor, care redau acțiunile conjugate ale dușmanilor Sfântului Ioan Gură de Aur, sunt pline de orgolii umane și citirea lor poate să aducă oarece umbră asupra vieții religioase de la începutul secolului al V-lea. În rândurile noastre ne mulțumim să facem precizarea că Severian, episcopul Gabalei, era favoritul împărătesei Eudoxia și a contribuit la înlăturarea din scaun, dar instrumentul prin care s-a pus în practică planul acesta a fost episcopul de Alexandria, Teofil. Motivul a fost ușor de găsit, așa cum s-a întâmplat și se întâmplă în istorie. Acesta era, acum, materializat în atitudinea față de opera lui Origen. Teofil și Epifanie de Cipru ajunseseră la un consens în ceea ce privește condamnarea și interzicerea cărților lui Origen. Cel din urmă a făcut imprudența să vină la Constantinopol, să invite și pe alți ierarhi, din întreg Răsăritul creștin, să săvârșească o slujbă de hirotonie, fără aprobarea patriarhului de Constantinopol, apoi să încerce să-l condamne pe Sfântul Ioan. Deosebit de importantă a fost atitudinea lui Teotim, *episcopul Sciției*, care la somația lui Epifanie, de a-l condamna mai întâi pe Origen, a spus: „Eu, a zis el, o, Epifanie, nici n-aduc injurii celui care n-a apucat să se repauzeze bine, nici nu mă grăbesc să spun vreo blasfemie împotriva lui, condamnăm ceea ce n-au condamnat înaintașii noștri, mai ales că nu găsim nicio învățătură rea în cărțile lui Origen. Apoi, aducând cărțile lui Origen, a citit din ele și le-a arătat ca fiind în acord cu învățătura bisericească. Și mai departe a zis: **Cei ce le**

48. *Ibidem*.

49. *Ibidem*, cap. IX, p. 401.

*aduc acuzații înseamnă că nu le cunosc. Acestea se spune că a răspuns lui Epifanie episcopul Teotim, cel foarte cunoscut prin corectitudinea vieții lui*⁵¹. Referindu-se la detractorii lui Origen și ai Sfântului Ioan, în același timp, Casiodor spune câteva cuvinte mari, în genul celor scrise de Traian lui Pliniu cel Tânăr, la anul 113, referitoare la anonime. În acest sens, istoricul precizează că: „*Oamenii de nimic, care nu pot să se afirme prin ei înșiși, încearcă să arate că sunt ceva prin calomnii*“, după care le dă numele. Dacă atunci când vorbește despre Severian de Gabala, Casiodor ni-l prezintă pe Sfântul Ioan ca un om aspru, ce „*nu se lăsa înduplecat până ce împărăteasa însăși, punându-i la picioare în Biserica Apostolilor pe fiul său Teodosie, l-a rugat cu toată plecăriunea să-l reprimească pe Severian în bunele sentimente de mai înainte*“⁵², când amintește despre Epifanie al Ciprului, lucrurile se schimbă. Astfel, după ce arată cum i-a devenit Epifanie dușman (cap. XI), adaugă: „*Ioan al Constantinopolului nu s-a supărat că Epifanie a dat dispoziții în biserica lui în afara regulilor, ci, dimpotrivă, l-a rugat să rămână cu el între episcopi*“, după care prezintă și atitudinea cipriotului, precizând că: „*El a răspuns că nici nu rămâne, nici nu se roagă împreună cu el, dacă nu-i alungă din oraș pe Dioscur*⁵³ și pe cei ce erau cu el și dacă nu subscrie și el la condamnarea cărților lui Origen“⁵⁴. Ne dăm seama, de aici, că Sf. Ioan Gură de Aur avea dreapta socoteală drept călăuză și nu se grăbea să condamne pe cineva care nu se putea apăra și, cu atât mai mult, fără să cunoască în amănunțime persoana și opera. Peste toate acestea, el nu se putea pronunța înainte de a cunoaște punctul de vedere general. Dar când lucrurile îi erau cunoscute, nu-i lipsea spiritul critic. Spre exemplu, după ce Epifanie condamnase, în biserica Sfinților Apostoli, cărțile lui Origen, pe Dioscur și pe Sfântul Ioan, acesta din urmă i-a transmis, prin Serapion, următorul mesaj: „*Multe ai săvârșit, Epifanie, împotriva regulilor. În primul rând că ai făcut în biserică hirotoniri care erau de dreptul meu. Apoi, fiindcă fără porunca mea, din proprie autoritate, ai făcut slujba religioasă și, în fine, fiindcă fiind invitat te-ai scuzat, iar acum din nou te*

50. *Ibidem*, cap. X, p. 402.

51. *Ibidem*, cap. XI, p. 403.

52. *Ibidem*, cap. X, p. 401.

53 Dioscur era un călugăr egiptean care, alături de Ammonie, Eusebie și Eutimie, se afla în fruntea mănăstirilor Egiptului; pentru înălțimea lor se numeau *Frații Lungi*. Se distingeau prin viața și elocința lor și erau prețuiți în Alexandria, mai ales. Chiar și Teofil i-a ținut aproape o perioadă de timp.

*încrezi în tine însuși. De aceea bagă de seamă să nu se producă vreo tulburare în popor și să-ți pricinuiști astfel singur vreo primejdie*⁵⁵. Din nefericire, atât Sfântul Epifanie a avut un sfârșit neplăcut murind în corabie, pe drumul de întoarcere de la Constantinopol în Cipru, cât și Sfântul Ioan. De altfel, Casiodor ne spune că după plecarea lui Epifanie din Constantinopol, Sfântul Ioan a aflat că împărăteasa Eudoxia *il înarmase împotriva lui pe episcopul Ciprului și precizează: „De aceea, aprins de mânie, el a ținut în fața poporului o amplă cuvântare plină de insulte la adresa tuturor femeilor. Poporul a înțeles această cuvântare ca fiind rostită împotriva împărătesei și așa a ajuns la urechile împăratului*⁵⁶. Cum vestea a ajuns și la urechea împărătesei, aceasta a rugat pe împărat să ia măsurile de rigoare și astfel a fost convocat un sinod, principalul personaj implicat în această acțiune fiind episcopul Teofil al Alexandriei. Acum, Teofil avea posibilitatea să-și răzbune umilința suferită la alegerea Sfântului Ioan pe scaunul patriarhal. Astfel, a fost convocat un Sinod la Calcedon, despre care Casiodor ne spune: *„De aceea a trebuit ca Teofil să țină cât mai repede un sinod contra lui Ioan. Aceasta o dorea și Severian care acum îi era dușman. A venit Teofil, așadar, și a pus în mișcare pe mulți episcopi, adunându-se astfel și mulți dușmani ai lui Ioan, între care și cei scoși de el din episcopat. S-au adunat toți cu aceleași sentimente la Calcedon, unde era atunci episcop Cirin, care spunea multe vorbe urâte împotriva lui Ioan, numindu-l mândru și neevlavios, iar episcopii se complăceau în astfel de bârfeli*⁵⁷. Dar amănuntele, legate de acest episod trist și urât nu doar din viața Sfântului Ioan, ci și din viața Bisericii sunt redate de Casiodor, pare-se, cu oarecare plăcere. Ne vorbește despre episcopul Calcedonului, care, fiind călcat pe picior de un coleg al său, episcopul Maruthas din Mesopotamia, nu a mai putut participa la Sinodul de condamnare a Sfântului Ioan. Teofil însă, sosind la Constantinopol și nefiind primit cu *onoruri* decât de marinarii alexandrini, a refuzat să intre în biserică și a primit *găzduire în casa Augustelor numită Placidiana*. *„De aici au început să se urzească uneltirile împotriva lui Ioan*“, precizează Casiodor. El adaugă și faptul că *„acum nu se aduceau în discuție numai cărțile lui Origen, ci se făceau acuzații grave pentru fapte nepermise. Astfel pregătindu-se lucrurile, episcopii s-au adunat într-o suburbie a Calcedonului, numită a lui Rufin, unde este o bi-*

54. Casiodor, *op. cit.*, X, cap. XII, p. 404.

55. *Ibidem*, cap. XII, p. 404.

56. *Ibidem*, cap. XIII, p. 405.

*serică zidită în cinstea Apostolilor Petru și Pavel, chemându-l acolo pe Ioan să răspundă la acuzațiile ce i se aduceau. Au poruncit să vină cu el și Serapion și preotul eunuc Tigriu și citețul Paul; căci și aceștia erau acuzați împreună cu Ioan*⁵⁸. Încă o dată se poate vedea demnitatea marelui patriarh, căci, la invitația făcută, el a refuzat și a cerut să se convoace un sinod ecumenic. Neținând cont de doleanța patriarhului, sinodalii au insistat să-l aducă în fața lor, chemându-l de patru ori, și la refuzul acestuia „*l-au condamnat fără vreo altă învinuire, decât că, fiind chemat, n-a voit să se prezinte*”⁵⁹. Se părea că biruința este de partea lor și că patriarhul a fost definitiv învins. Dar planul lui Dumnezeu a fost altul, căci la auzirea veștii „*poporul s-a dedat la cele mai mari tulburări și mulțimile, adunându-se noaptea, nu îngăduiau ca el să fie ridicat din biserică, ci strigau să se convoace un sinod mai mare, în care să fie examinate învinuirile*”. Cu toată împotrivirea poporului, împăratul a poruncit ca Sfântul Ioan să fie ridicat și dus în surghiun. Nu ar fi reușit să-și pună planul în aplicare, dacă Sfântul Ioan, a treia zi după condamnare, nu s-ar fi predat „*pe la amiază, fără știrea poporului. Căci nu voia să se producă vreo răzvrătire din pricina lui*”⁶⁰. Ce a urmat este cunoscut de noi, însă Casiodor prezintă situația astfel: „*Dar în popor a izbucnit o mare revoltă, astfel încât mulți, chiar dintre dușmanii lui, au început să-și schimbe sentimentele, spunând că el a suferit o calomnie, deși cu puțin înainte voiau să-l vadă depus din scaun. Astfel că toți vociferau împotriva împăratului și a sinodului preoților, dar mai ales împotriva lui Teofil. Căci nu puteau rămâne ascunse mașinațiile acestuia, care erau date pe față prin multe indicii, mai ales că el comunicase lui Dioscur și confrăților lui cum se ajunsese la exilarea lui Ioan. Atunci, așadar, chiar și Severian, vorbind în biserică, se lepăda de Ioan, zicând: Deși nu e vinovat de vreo altă faptă, este suficientă totuși pentru condamnare trufia lui. Căci toate păcatele se iartă oamenilor, dar Dumnezeu celor mândri le stă împotriva (Iacov 4, 6), precum ne învață Sfintele Scripturi*”⁶¹. Dar ceea ce Sfântul Ioan voia să prevină nu a fost posibil, deoarece „*izbucnind o răzvrătire imensă, cu mare freamăt al poporului care striga chiar în fața palatului*

57. *Ibidem.*

58. *Ibidem.*

59. *Ibidem*, p. 406.

60. *Ibidem.*

*imperial, împărăteasa s-a speriat și l-a rugat pe împărat să dea ordin de întoarcerea lui Ioan*⁶². Împăratul a cedat rugămintilor împărătesei și a trimis pe eunucul Breson să-l înștiințeze și să-l aducă pe Sfântul Ioan în capitală, dar „fiindcă Ioan refuza să se supună, a trebuit să fie adus cu forța în oraș”. Primirea a fost impresionantă și Casiodor ne spune că „pe când se întorcea, mulțimea l-a însoțit cu mult alai până la biserică. Și îndată ce a intrat în biserică, toți îl rugau să se așeze în scaunul episcopal și să se adreseze poporului cu o cuvântare de pace”⁶³. Dar Sfântul Ioan refuza să dea curs invitației mulțimii, deoarece „spunea că aceasta trebuie să se facă prin judecata sinodului și să fie trași la răspundere cei vinovați de sentința ce fusese dată”. Dar cum nimeni nu voia să întrunească un sinod, căci ar fi ieșit la iveală toate nedreptățile ce i se făcuseră patriarhului, „a prevalat până la urmă voința poporului, care l-a silit să se așeze în scaunul episcopal și să facă pentru popor rugăciunea obișnuită de pace. Astfel a fost constrâns chiar să vorbească poporului”⁶⁴. Dar acest gest făcut de Sfântul Ioan la insistența poporului a fost exploatat de dușmanii săi și Casiodor ne prezintă astfel întreaga situație: „Dar faptul acesta a oferit dușmanilor o altă ocazie de acuzație. Mai întâi, cu privire la numirea lui Eraclide, se spune că Teofil făcea agitație ca să-l depună pe Ioan din această cauză. Eraclide nu era prezent, dar îl judecau ca și cum ar fi fost prezent, acuzându-l că ar fi omorât pe unii fără judecată, după ce-i trimisese legați în lanțuri cu alai umilitor prin mijlocul orașului Efes. Și pe când o parte susțineau ca Ioan să fie audiat cum cere dreptatea, alexandrinii cereau să fie chemați ca acuzatori ai lui Eraclide. De aici s-a produs, între poporul din Constantinopol și cel din Alexandria, o gravă ciocnire, care s-a soldat cu mulți morți și răniți. Văzând cele întâmplate, Teofil a fugit repede în Alexandria. Aceasta au făcut și alți episcopi, în afară de câțiva care erau trup și suflet alături de Ioan. De tot ce s-a întâmplat a fost găsit vinovat Teofil. Mânia împotriva acestuia a crescut datorită faptului că el din nou a adus în discuție cărțile lui Origen”⁶⁵. Vorbind despre moartea episcopului Dioscur de Ermopole, care s-a produs la puțin timp după fuga lui Teofil, Casiodor ne spune că „a fost înmormântat în vestita biserică întemeiată la

61. *Ibidem*.

62. *Ibidem*, cap. XIV, p. 406.

63. *Ibidem*.

64. *Ibidem*, p. 407.

65. *Ibidem*.

Stejar, unde a avut loc Sinodul în cauza lui Ioan ⁶⁶. Și după aceste amănunte, Casiodor revine cu amănunte legate de perioada exilului Sfântului Ioan, precizând că a locuit „lângă strâmtoarea Pontului numită Hieron. Și fiindcă într-o noapte un cutremur de pământ a avariat orașul capitală imperială, au fost trimiși în grabă soli la el, cu rugămintea să se întoarcă în oraș și prin rugăciunile lui să se îndepărteze primejdiile. După cei trimiși s-au adăugat alții și apoi alții, astfel că se umpluse Bosforul de soli. Când a aflat aceasta, și poporul cel preacredincios a acoperit valurile Propontidei (este vorba de Marea Marmara, care se află între Bosfor și Dardanele, adică între Marea Neagră și Marea Egee) cu corăbii. Toți au ieșit cu lumânări și opaițe aprinse pentru întoarcerea păstorului lor” ⁶⁷.

Odată reîntors în scaun, Sfântul Ioan și-a reluat activitatea cu același zel, ceea ce nu a convenit dușmanilor. Casiodor ne spune, în acest sens: „Ioan era ocupat cu învățătura și l-a rânduit pe Serapion episcop al Eracleii Traciei. Aceasta a fost pricina pentru și mai mare ură împotriva lui. Căci după puțin timp s-a aflat că s-au întâmplat următoarele în această privință. S-a așezat o statuie de argint a împărătesei Eudoxia, îmbrăcată în hlamidă, pe o coloană de porfir, nici prea aproape, nici prea departe de Biserica Sofiei, pe care numai o alee o despărțea de piață. Pe acolo se plimba de obicei publicul. Dar Ioan, socotind că aceasta este o injurie adusă bisericii, și-a ascuțit iar limba obișnuită să nu tacă. Și fiindcă era nevoie să înduplece pe împărați cu cuvântul rugăminții, pentru interzicerea plimbării publice pe acea alee, în loc să procedeze cu duhul blândeții, a început să sfâșie cu puterea cuvântului pe cei ce au îngăduit să fie folosită acea alee pentru plimbare. Augusta împărăteasă din nou a socotit că aceasta înseamnă o insultă adusă Majestăților Imperiale și din nou a început să pregătească un sinod de episcopi împotriva lui Ioan. Dându-și seama de aceasta, el a ținut în biserică acea faimoasă omilie a lui, al cărei început este acesta: Iarăși înnebunește Irodiada, iarăși turbează. Din nou dansează, din nou dorește să i se dea pe tavă capul lui Ioan. Acest fapt a aprins și mai mult de mânie pe împărăteasă” ⁶⁸. Mânia imperială s-a manifestat în diverse moduri, de la simple și nevinovate urzeli, până la monstruoase planuri de asasinat. Și lucrul acesta nu s-a petrecut numai o dată. În acest sens, Casiodor ne

66. *Ibidem*.

67. *Ibidem*.

68. *Ibidem*, cap. XV, p. 408.

spune: „Odată a fost prins un individ care voia să-lucidă pe Ioan, dar, adus prefectului pentru pedeapsă, a fost scos din închisoare de către Ioan, ca să nu fie ucis. Altădată, un serv al preotului Elpidie repezindu-se asupra episcopului a voit să-lucidă. Dar ținut de cineva, l-a străpuns cu cuțitul, la fel făcând și cu al doilea care a încercat să intervină, și cu al treilea. Adunându-se lumea și țipând, el i-a ucis pe mulți, până ce a fost prins și predat organelor de drept. De atunci, casa lui Ioan a fost înconjurată de popor și el era păzit zi și noapte”⁶⁹. Te înspăimânți când afli astfel de lucruri, care au putut să se petreacă la începutul secolului al V-lea creștin. Cât de mult fusese schilodit mesajul iubirii jertfite a lui Dumnezeu, în Iisus Hristos Domnul nostru! Respect, ascultare, reverență, iubire, generozitate, iertare erau pentru unii din actorii istoriei contemporane Sfântului Ioan Gură de Aur pure abstracții. De fapt, erau înlocuite cu invidia, ura, calomnia, disprețul, răzbunarea etc. Greu de spus dacă a fost un accident al istoriei sau constante ale umanității!! Dar ceea ce a urmat acestor încercări de asasinat este dureros și arată, deodată, atât dușmănia și răutatea unora față de Sfântul Ioan Gură de Aur, cât și atașamentul, dragostea și respectul altora. Cel mai important personaj, deși este prezentat ca un personaj secundar, rămâne împăratul, care putea să infirme ori să confirme răutatea unor episcopi față de părintele lor duhovnicesc. Realitatea este redată de Casiodor în următoarele cuvinte: „După puțin timp, s-au adunat episcopii Leontie din Ancira Galatiei, Amonie al Laodiceii, Berson al Traciei Filipice, Acachie al Bereii din Siria și alți câțiva. În prezența acestora se agitau iarăși vechii acuzatori. Ioan avea încredere în ei, rugându-i să formuleze acuzația în chip cuviincios. De sărbătoarea Nașterii Mântuitorului, împăratul nu a venit la biserică, la slujba religioasă, ci i-a comunicat lui Ioan că nu va avea legături cu el, decât după ce acesta va fi absolvit de acuzații. Și fiindcă, datorită măsurilor de securitate luate de popor pentru Ioan, acuzatorii lui se temeau foarte tare, episcopii prezenți nu-l învinuiau de altceva decât că după depunere el rămăsese acasă fără să respecte hotărârea sinodului. Dar fiindcă el a răspuns că 65 de episcopi au hotărât să rămână în comunitate, Leontie și alții răspundeau zicând: Dar cei mai mulți te-au depus, o, Ioane! Și fiindcă Ioan afirma că această regulă a lor nu aparține ortodocșilor, ci arienilor, căci adunați în Antiohia pentru condamnarea rătăcirii răspândite despre

69. *Ibidem*, cap. XVI, p. 408.

*consubstanțialitate, din ură față de Atanasie, au răspândit această regulă, atunci ei l-au condamnat cu nedreaptă satisfacție, neînțelegând că, folosindu-se de această regulă, l-au depus și pe Atanasie. Acestea s-au petrecut în preajma sărbătoririi Paștilor. Dar împăratul i-a comunicat lui Ioan că nu poate veni la biserică fiindcă două sinoade îl condamnaseră. Lipsea așadar Ioan și nu urca la biserică. Dar toți cei de partea lui, plecând din biserică, au sărbătorit Paștile în termele numite constantiniene. Cu aceștia cei mai mulți dintre episcopi, preoți și din ceata sacră a clericilor s-au pus în mișcare, întâlnindu-se în diferite locuri și numindu-se ioaniți. Iar Ioan, timp de două luni, nu a ieșit nicăieri, până când împăratul a poruncit să fie ridicat și să fie dus în surghiun. Așa l-au luat într-o zi din biserică și au plecat cu el. Dar câțiva dintre ioaniți au incendiat în acea zi biserica. Și bătând vântul, flăcările au cuprins bazilica senatului. Evenimentele acestea s-au petrecut în a 20-a zi a lunii ianuarie, în al 6-lea consulat al lui Onorie și Aristene. Datorită celor întâmplate, Optat, prefectul orașului, care era păgân, din ură față de creștini, a pus la diferite feluri de tortură pe cei mai mulți dintre ioaniți*⁷⁰.

Pentru Sfântul Ioan începea cel de al II-lea și ultimul exil. Pleca din porunca împăratului și avea să se întoarcă peste trei decenii, tot la porunca împăratului; pleca umilit, disprețuit și contestat de unii, dar regretat, iubit și dorit de alții; avea să se întoarcă, biruitor pentru totdeauna și pentru toți creștinii, în timpul lui Teodosie al II-lea (408-450).

Combinând informații de la Teodoret, Sozomen și Socrate, Casiodor redă în următorii termeni ultimul surghiun și moartea Sfântului Ioan Gură de Aur: „Izgonit din oraș, Ioan a fost trimis în Cucuz, o localitate mică și părăsită din Armenia. De aici a fost transferat la Pitius⁷¹, unde se află hotarele Pontului și ale Imperiului Roman, în vecinătatea cruzilor barbari. Dar bunătatea lui Dumnezeu n-a îngăduit ca bravul Său atlet să rămână mult timp în astfel de locuri.

În vremea aceasta, întâistătătorul Inochentie al Romei a scris lui Ioan și clerului din Constantinopol că nu e bine să se dea un succesori lui Ioan și nici clerul acestuia să se supună altui episcop dintr-o localitate îndepărtată. Se spune că Ioan, pe când era dus în exil, și-a aflat printr-o vedenie ziua

70. *Ibidem*, cap. XVII, p. 409.

71. Un mic orașel de pe malul răsăritean al Mării Negre.

în care avea să moară, zi arătată de Basilisc, martir în Comana. Acolo, obosit de drum, n-a mai putut suporta durerile de cap și arșița soarelui și a încetat din viață. Aceasta s-a întâmplat în a patrusprezecea zi a lunii septembrie, în timpul consulatului al șaptelea al lui Onorie și al doilea al lui Teodosie⁷². Cu adevărat, Sfântul Ioan Gură de Aur a trecut la cele veșnice la 14 septembrie 407, în localitatea Comana, mulțumindu-I și slăvindu-L pe Dumnezeu, cu cuvintele: „*Slavă lui Dumnezeu pentru toate!*“. Moaștele sale au rămas la Comana timp de trei decenii și, numai după ce Teodosie al II-lea a dat un decret imperial, au fost aduse la Constantinopol în anul 438, fiind așezate în biserica Sfinții Apostoli. Deoarece în 14 septembrie este praznicul *Înălțării Sfintei Cruci*, el este serbat singur la 13 noiembrie și împreună cu Sf. Grigorie de Nazianz și Sf. Vasile cel Mare la 30 ianuarie, sub denumirea de „*Mari Dascăli ai lumii și Ierarhi*“.

Ceea ce s-a petrecut după surghiunul Sfântului Ioan este consemnat de Casiodor într-un capitol separat, cu titlul: „*Cum Iliricul și Occidentul s-au despărțit de episcopii răsăriteni din cauza lui Ioan*“⁷³. Istoricul reține faptul că „*mai ales ierarhii Europei au dezaprobat cauzele care au dus la nedreptatea făcută cu Ioan*“, fapt pentru care „*au întrerupt legăturile cu episcopii răsăriteni. La fel au procedat și ilirienii*“, spre deosebire de ierarhii răsăriteni, care, „*deși cei mai mulți s-au disociat de nedreptatea săvârșită, n-au voit totuși să sfâșie trupul Bisericii*“. Acum s-a produs o schismă între Apus și Răsărit, care a durat până în timpul păstoriei lui Arsachie (406-428), cel care a intervenit de multe ori și a oferit garanții de pace lui Inocențiu I, rescriind numele Sfântului Ioan în dipticele constantinopolitane⁷⁴. Dar Arsachie era om cu două fețe, de vreme ce la început era blând cu toți oamenii, apoi, supărat de cei ce-l iubeau pe Sfântul Ioan, a dezlănțuit o adevărată persecuție împotriva acestora. Casiodor descrie acțiunile soldaților precizând că „*au abuzat de încrederea ce le-a fost acordată*“ și că scopul persecuțiilor nu a fost atins, dimpotrivă, „*s-a produs în oraș o foarte mare tulburare, cu vaiete și gemete. Totuși, dragostea față de Ioan n-a putut fi înăbușită pe calea aceasta, chiar dacă cei mai mulți nu îndrăzneau să se adune între ei nici la piață, nici la băi*“⁷⁵. Și alte evenimente

72. Casiodor, *op. cit.*, X, cap. XVIII, p. 410.

73. *Ibidem*, cap. XIX, p. 410-411.

74. A se vedea pe larg L. Duchesne, *Histoire ancienne de l'Église*, tom III, Paris, 1929, p. 98-106.

importante, drept consecințe ale surghiunului Sfântului Ioan, sunt reținute de Casiodor. Astfel, el arată că „în acel timp a căzut o grindină puternică în Constantinopol și în comunele suburbane. Aceasta s-a întâmplat în al șaselea consulat al lui Onorie și Aristene (an. 404), în a treizecea zi a lunii septembrie. Se spune că din mânia lui Dumnezeu a căzut grindina, pentru că fusese condamnat Ioan fără judecată. Acestor vorbe le-a dat temei de încredere moartea împărătesei, petrecută foarte repede, căci a murit a patra zi după grindină. Atunci și Cirin, episcopul Calcedonului, care-i făcuse mult rău lui Ioan, a murit cu piciorul amputat”⁷⁶. Toate aceste semne nu au avut darul să-i îmbuneze pe dușmanii Sfântului Ioan, dimpotrivă. Și Casiodor ne întărește afirmația cu două exemple: citețul Eutropie, care a fost închis și „supus la multe chinuri și curând a murit“, numai pentru faptul că „a fost bănuit că ar fi participat și el la incendierea bisericii“; și preotul Tigriu, care „a fost dezbrăcat, bătut la spate și atât de chinuit, încât i s-a desfăcut din încheieturi mâinile și picioarele“. Dar numărul celor ce au pățimit pentru că-l iubeau și respectau pe Sfântul Ioan a fost mult mai mare, iar Casiodor chiar precizează că „Optat, care era prefectul orașului (Constantinopol), care era păgân, din ură față de creștini a pus la diferite feluri de tortură pe cei mai mulți dintre ioaniți”⁷⁷.

Nici momentul aducerii moaștelor Sfântului Ioan la Constantinopol nu-i scapă lui Casiodor. El îi închină, mai întâi, un capitol cu titlul „Cum a fost readus la Constantinopol trupul lui Ioan”⁷⁸. Dar, ca și cum ar fi uitat acest lucru, îi mai închină un al doilea capitol, în cartea a XII-a⁷⁹. Iată cum redă evenimentul, în prima carte: „În timpul ce a urmat, rămășițele acestui mare propovăduitor au fost transportate în orașul imperial. Și iarăși poporul cel preacredincios, curgând pe mare ca și pe uscat, a umplut apele Bosforului de lumina opaițelor și a lumânărilor aprinse. Această comoară a adus-o aceluia oraș împăratul. Acesta a moștenit numele bunicului și i-a păstrat neatinsă evlavia. Cu ochii și fruntea lipită de racla aceluia, s-a rugat pentru fiii (părinții săi, s.n.) săi, Arcadie și Eudoxia, ca să-i ierte pentru greșelile făcute din neștiință. În curând i-au murit și părinții lăsându-l orfan. Dar

75. Casiodor, *op. cit.*, X, cap. XX, p. 411.

76. *Ibidem*.

77. *Ibidem*, cap. XVII, p. 409.

78. *Ibidem*, cap. XXVI, p. 414.

79. Casiodor, *op. cit.*, XII, cap. XIV, p. 452.

Dumnezeul părinților și al urmașilor n-a răbdat ca el să simtă umilința de copil față de părinți. Căci a făcut să fie crescut cu evlavie și i-a păzit imperiul fără teamă de tulburări, înfrânând planurile tiranilor“. Și după această prezentare a evenimentului, Casiodor descrie calitățile bazileului Teodosie al II-lea, pe care-l aseamănă cu un mohah. În realitate, lucrurile nu au stat chiar așa⁸⁰. Cea de a doua prezentare a readucerii moaștelor Sfântului Ioan la Constantinopol este mai bogată în amănunte. Astfel, se precizează că episcop de Constantinopol era Proclu, care a reușit să pună sfârșit dezbinării credincioșilor din capitală cauzate de depunerea și surghiunul Sfântului Ioan Gură de Aur. Ne mai spune că moaștele au fost reînhumate în biserica Sfinții Apostoli, „după ce fuseseră depuse și după ce le-a expus publicului“. Aflăm cu acest prilej că în Sciția era o biserică novațiană, ce avea în fruntea sa un episcop, pe nume Marcu, cu bună trecere la episcopul Constantinopolului⁸¹.

Puten spune, în încheiere, că istoricul Casiodor, deși compilează trei autori, totuși dă și unele informații noi, plasând evenimentele în timp, făcând unele comparații sau judecăți de valoare. Valoarea scrierii sale rezidă și în faptul că a trăit în secolul în care s-au produs multe din evenimentele radiografiate de el, printre care și cele referitoare la marele patriarh.

Pentru creștinii de astăzi, informațiile furnizate de Casiodor sunt deosebit de importante atât pentru faptul că pot cunoaște martirajul celui mai strălucit orator al Bisericii, cât și pentru lucrarea cea demolatoare a celui rău, de care să se ferească și pe care s-o urască, iar pe cei prinși în mrejele răutății să-i compătimizească. În ultimă instanță, orice efort de a scrie ori a citi un rând despre Sfântul Ioan Gură de Aur este și un prinos al recunoștinței și evlaviei ce i le datorăm, cu speranța că de acolo, de sus, unde este, se roagă pururi pentru noi.

80. A se vedea A. Dașkov, *Împărați bizantini*, București, 1999.

81. Casiodor, *op. cit.*, XII, cap. XIV, p. 452.